

2 Ιουνίου 2011

Οι Γκαγκαούζοι της δημοκρατίας της Μολδαβίας

Πολιτισμός / Λαογραφία-Παράδοση

Λουκά Νικόλαος

Συνεχίζοντας το αφιέρωμά μας στους Γκαγκαούζους, στρέφουμε την προσοχή μας στον νότο της Μολδαβίας. Οι Γκαγκαούζοι της περιοχής αυτής παρουσιάζουν ιστορικές, πολιτισμικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες που μας αφορούν άμεσα. Ως ορθόδοξοι αλλά και ως Έλληνες οφείλουμε να προσεγγίσουμε με αγάπη Χριστού τους εκεί ευρυσκόμενους ομόδοξους Γκαγκαούζους, γιατί ιστορικά τουλάχιστον, η κοινή μοίρα ήθελε να είμαστε αρκετά κοντά για πολλούς αιώνες.

Το κείμενο επιμελήθηκαν οι ερευνητές: Λουκά Νικόλαος, Ταπούρης Νικόλαος, και μέλη του Συλλόγου Φίλων της Γκαγκαουζίας

Η Μολδαβία μέχρι και την διάλυση της ΕΣΣΔ αποτελούσε μία από τις 15 ομόσπονδες σοβιετικές σοσιαλιστικές δημοκρατίες. Σήμερα είναι ανεξάρτητη χώρα, μέλος του Ο.Η.Ε. Έχει έκταση 33.700 Km² και πρωτεύουσα της χώρας είναι το Κισίνιεφ (700.000). Ο πληθυσμός ανέρχεται στα 4.500.000 κατοίκους εκ των οποίων οι Ρουμανικής καταγωγής αποτελούν το 65%, οι Ουκρανοί το 14%, οι Ρώσοι το 13%, οι Γκαγκαούζοι το 4%, οι Βούλγαροι το 2%, οι Εβραίοι το 1% και 1% άλλες εθνότητες εκ των οποίων περίπου 1000 είναι Έλληνες.

Η ιστορία των Γκαγκαούζων της Μολδαβίας

Η ιστορία της παρουσίας των Γκαγκαούζων στη Μολδαβία ξεκινά με τους ρωσοτουρκικούς πολέμους γύρω στα τέλη του 18ου αιώνα. Μετά από κάθε οπισθοχώρηση των Ρώσων από τα Βαλκάνια μετακινούνται αναγκαστικά μαζί τους και χριστιανικοί πληθυσμοί. Αυτοί ήταν κυρίως Γκαγκαούζοι από την περιοχή της Δοβρουτσάς οι οποίοι εγκαθίστανται διαδοχικά στην περιοχή της νότιας Βεσσαραβίας. Η περιοχή αυτή με απόφαση των Ρώσων το 1806 εκκενώθηκε από τους μουσουλμάνους Τατάρους που την κατοικούσαν μέχρι τότε. Το 1812 με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου, επικυρώνεται και τυπικά πλέον η προσάρτηση της Βεσσαραβίας από τη Ρωσία. Τότε οι Ρώσοι προσκαλούν επίσημα και άλλους χριστιανούς, έποικους, κυρίως Γκαγκαούζους και Βούλγαρους από περιοχές νοτίως του Δούναβη για εγκατάσταση σ' αυτή την περιοχή. Το 1818 η ρωσική κυβέρνηση τους αναγνωρίζει ειδικό καθεστώς. Ακολουθεί ένας περίπου αιώνας πολιτικής και οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης με εξαίρεση τις ρωσοτουρκικές εχθροπραξίες της περιόδου 1853 - 1878.

Χορευτικό συγκρότημα Γκαγκαούζων, στην δεκαετία του '70.

Από το 1918 μέχρι και το 1944 οι περιοχές των Γκαγκαούζων όπως και όλη η Βεσσαραβία βρίσκονται υπό τον έλεγχο της Ρουμανίας.

Το 1944 με την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η Βεσσαραβία προσαρτάται από τη Σοβιετική Ένωση. Αμέσως καθορίζονται τα σύνορα μεταξύ της Σ.Σ.Δ. Μολδαβίας και της Σ.Σ.Δ. Ουκρανίας τα οποία χωρίζουν την περιοχή των Γκαγκαούζων σε δυό όμορα τμήματα. Οι Γκαγκαούζοι αναγνωρίζονται επισήμως ως ξεχωριστή εθνότητα, χωρίς όμως να τους δοθεί καμία μορφή πολιτικής οντότητας.

Το γλωσσικό ιδίωμα των Γκαγκαούζων μέχρι και τα τέλη του 19^{ου} αιώνα δεν είχε εκφραστεί γραπτώς. Ωστόσο πλήθος από λαϊκά ποιήματα, τραγούδια, παροιμίες, ανέκδοτα, αινίγματα και παραμύθια μεταδίδονταν από γενιά σε γενιά με τον προφορικό λόγο. Από το 1900 ο διανοούμενος και κληρικός Μιχαήλ Τσακίρ ξεκινά να εκδίδει στην γκαγκαουζική γλώσσα κυρίως μεταφράσεις εκκλησιαστικών βιβλίων. Το 1957 με απόφαση του Ανώτατου Μολδαβικού Σοβιέτ δημιουργείται αλφάβητο και ορθογραφία για την γκαγκαουζική γλώσσα βασισμένο κυρίως στα κυριλλικά γράμματα. Η γραφή αυτή διδάχθηκε στα σχολεία από το 1957 έως το 1961, οπότε και αποσύρθηκε οριστικά με απόφαση και πάλι του Ανώτατου Μολδαβικού Σοβιέτ. Από την εποχή εκείνη ξεκινάει την δραστηριότητα της μια ομάδα Γκαγκαούζων λογοτεχνών και λαογράφων, οι οποίοι κατόρθωσαν μέσα σε τριάντα χρόνια (1960 - 1990) δραστηριότητας να παράγουν μόλις 34 τίτλους έργων. Η συγγραφική αυτή ένδεια οφείλεται καθαρά σε εξωγενείς και κατά βάση πολιτικούς παράγοντες.

Σκηνές από την ιστορία της καθημερινότητας των Γκαγκαούζων. Γάμος στην δεκαετία του '50.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 άρχισαν να προωθούνται, συστηματικά πλέον, και οι θεωρίες που θέλουν την καταγωγή των Γκαγκαούζων από τις αρχαίες κεντροασιατικές φυλές που ήδη αναφέραμε. Η προσπάθεια ταξινόμησης τους ανάμεσα στους κεντροασιατικούς λαούς (που ανήκαν και αυτοί στην Σοβιετική Ένωση) έγινε για να αποκοπούν οριστικά από το βαλκάνιο άρα «εξωσοβιετικό» παρελθόν τους.

Η γλώσσα τους

Το γλωσσικό ιδίωμα των Γκαγκαούζων από γλωσσολογικής άποψης, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια απλή τουρκική διάλεκτος. Παρ' όλα αυτά επικράτησε η άποψη να θεωρείται ξεχωριστή γλώσσα μέσα στην αλταϊκή οικογένεια γλωσσών (τουρανικός κλάδος) και όχι διάλεκτος της τουρκικής. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα γκαγκαούζικα μοιάζουν παρά πολύ με τις τουρκικές διαλέκτους της Β.Α. Βουλγαρίας και γενικότερα με όλες τις τουρκικές διαλέκτους της Χερσονήσου του Αίμου (Βαλκανική χερσόνησος).

Η διαφορά των γκαγκαουζικών από τα τουρκικά έγκειται κατά κύριο λόγο στη σύνταξη και τη φρασεολογία παρά στη γραμματική και το λεξιλόγιο. Ορισμένοι όμως τομείς του λεξιλογίου παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Για παράδειγμα η εκκλησιαστική ορολογία αποτελείται κυρίως από ελληνικές λέξεις, ενώ η

γενεαλογική ορολογία αποτελείτε κυρίως από βουλγαρικές και λιγότερο από τουρκικές λέξεις.

Στην περίπτωση των Γκαγκαούζων που κατοικούν στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, λόγω της απουσίας λόγιου λεξιλογίου, στον προφορικό λόγο, όλες οι αντίστοιχες λέξεις αντλούνται από τα Ρωσικά. Οι Γκαγκαούζοι της Μολδαβίας ξεκίνησαν την προσπάθεια λογιοποίησης και δημιουργίας κανόνων της γλώσσας τους, προσπάθεια όμως που μέχρι σήμερα παραμένει ημιτελής.

Θρησκεία - Καθημερινός Βίος

Οι Γκαγκαούζοι ως Ορθόδοξοι Χριστιανοί ανήκουν στις αντίστοιχες μητροπόλεις όπου κατοικούν. Η βιωματική έκφραση της ορθόδοξης πίστης των Γκαγκαούζων, το αγιολόγιο, το εορτολόγιο κ.τ.λ. έχουν καθαρά βυζαντινό χαρακτήρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι πάντοτε θεωρούσαν ως κύρια συνιστώσα της ταυτότητας τους την Ορθοδοξία.

Στιγμιότυπο από θρησκευτική γιορτή σε ορθόδοξη εκκλησία της Γκαγκαουζίας.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τον καθημερινό βίο, τα ήθη, τα έθιμα, τα τραγούδια, τους χορούς, τις διατροφικές συνήθειες καθώς και όλες τις παραμέτρους οι οποίες συνθέτουν τον πολιτισμό τους οι Γκαγκαούζοι δεν θα μπορούσαν παρά να ταξινομηθούν ανάμεσα στους πληθυσμούς της Χερσονήσου του Αίμου και

ειδικότερα στους πληθυσμούς που μέχρι και τον 19ο αιώνα αποτελούσαν το γένος (μιλλέτι) των Ρωμιών στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Ακόμη και φυσιογνωμικά δεν ξεχωρίζουν από τους υπόλοιπους κατοίκους της Βαλκανικής.

Ορθοδοξία και ορθόδοξη πίστη στην Γκαγκαουζία

Σταθερή παράμετρος αυτού του κεφαλαίου πρέπει να θεωρείται αυτό που ήδη έχει αναφερθεί, ότι δηλαδή «οι Γκαγκαούζοι έχουν ταυτίσει την ζωή τους με την ορθόδοξη πίστη».

Η μετανάστευσή τους στις αρχές του 19ου αιώνα στα εδάφη της Ρωσικής Αυτοκρατορίας είχε σαν αποτέλεσμα τη διακοπή των ποιμαντικών σχέσεών τους με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και την ένταξη τους στο αντίστοιχο Ρωσικό. Στις αρχές του 20ου αιώνα ο Γκαγκαούζος ιερέας Μιχαήλ Τσακίρ (1861-1938) είναι ο πρώτος που θα επιχειρήσει να εκδώσει βιβλία στη γκαγκαουζική γλώσσα. Στα 1908 εκδίδει το πρώτο προσευχητάρι με χρήση Κυριλλικής γραφής ενώ ακολουθούν και άλλες εκδόσεις: Θεία Λειτουργία (1911), Το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο (1930), Ψαλτήρι (1936) κ.λπ.

Θεία λειτουργία με τον μητροπολίτη Μολδαβίας, Βλαδίμηρο.

Κατά την περίοδο 1918 - 1944 η περιοχή των Γκαγκαούζων τελεί υπό ρουμανική διοίκηση, με αποτέλεσμα την αναγκαστική υπαγωγή των ενοριών τους στο Ρουμανικό Πατριαρχείο.

Το 1944 η κατάσταση αλλάζει δραματικά, η περιοχή προσαρτάται στην Σοβιετική Ένωση και αρχίζει η διαδικασία κλεισίματος των εκκλησιών. Μέχρι το 1989 στις 3 πόλεις και τα 27 χωριά των Γκαγκαούζων της Μολδαβίας λειτουργούσαν μόνον δύο (2) εκκλησίες ενώ όλες οι υπόλοιπες ανατινάχθηκαν, γκρεμίσθηκαν, έγιναν αποθήκες ή απλά κλειδώθηκαν και ερήμωσαν. Παρ' όλα αυτά οι Γκαγκαούζοι σε όλη την σοβιετική περίοδο κράτησαν κάτω από εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες την πίστη και τις βυζαντινές χριστιανικές τους παραδόσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι όλα αυτά τα χρόνια δεν υπήρχε αβάπτιστος Γκαγκαούζος. Όλοι ανεξαιρέτως ακόμα και αυτοί που ήταν στελέχη του καθεστώτος, βάπτιζαν τα παιδιά τους και τελούσαν θρησκευτικούς γάμους αναγκαζόμενοι να τελέσουν τα μυστήρια σε εκκλησίες που βρισκόταν μακριά από τον τόπο τους.

Μετά το 1989 και την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης αρχίζουν με μεγάλες

δυσκολίες μία προσπάθεια να ξανακτίσουν η να επισκευάσουν τις εκκλησίες τους έχοντας τώρα πια ως εχθρό όχι το καθεστώς αλλά τη μεγάλη οικονομική κρίση. Σήμερα σε όλα σχεδόν τα χωριά και τις πόλεις της Γκαγκαουζίας λειτουργεί εκκλησία που πολλές φορές είναι ένα μικρό δωμάτιο η ένα παλιό μαγαζί δίπλα στον μονίμως υπό ανέγερση η υπό επισκευή ναό. Οι ενορίες της Γκαγκαουζίας δεν αποτελούν ξεχωριστή εκκλησιαστική επαρχία αλλά υπάγονται στην επισκοπή νοτίου Μολδαβίας της Ι. Μητροπόλεως Κισίνιεφ και πάσης Μολδαβίας, η οποία ανήκει στο Ρωσικό Πατριαρχείο.

Το τυπικό στις εκκλησίες των Γκαγκαούζων εδώ και δυό σχεδόν αιώνες είναι Ρωσικό. Παρ' όλα αυτά η βιωματική αντίληψη της ορθόδοξης πίστης, οι παραδόσεις, το αγιολόγιο, τα έθιμα, η εκκλησιαστική ορολογία, η ιδιαίτερη «αδυναμία» σε ορισμένους αγίους κ.λ.π υποδηλώνουν την ξεκάθαρη σχέση τους με το Βυζάντιο.

Ένα μεγάλο πρόβλημα που εμφανίσθηκε τόσο στις περιοχές των Γκαγκαούζων όσο και στην υπόλοιπη Μολδαβία μετά το 1989, είναι η δραστηριοποίηση των αιρετικών ομάδων (Προτεστάντες, Βαπτιστές, Αντβεντιστές, Ευαγγελιστές, Ιεχωβάδες κ.λ.π). Με την οικονομική δύναμη που διαθέτουν έκτισαν σε σύντομο χρονικό διάστημα μεγάλους και εντυπωσιακούς “ναούς”. Επίσης κατάφεραν να δημιουργήσουν σε κάθε χωριό και πόλη της Γκαγκαουζίας θρησκευτικές κοινότητες οι οποίες είναι μεν, μικρές αριθμητικά αλλά με μεγάλη σχετικά, οικονομική δύναμη. Για παράδειγμα οι Βαπτιστές α) έχουν αγοράσει ώρες διδασκαλίας σε ιδιωτικό πανεπιστήμιο της Γκαγκαουζίας, β) έχουν προσκαλέσει περισσότερους από 2.000 Γκαγκαούζους στις Η.Π.Α. (Σακραμέντο), γ) οραματίζονται και σχεδιάζουν τον «εκχριστιανισμό» του τουρκικού κόσμου της Κεντρικής Ασίας μέσω των τουρκόφωνων Γκαγκαούζων. Ορισμένοι δε από τους προσήλυτους Γκαγκαούζους σήμερα κάνουν «ιεραποστολικό έργο» μέσα στην Τουρκία.

Η αυτόνομη περιοχή της Γκαγκαουζίας

Είναι χρήσιμο πριν αναφερθούμε στο σημερινό status που διέπει την περιοχή των Γκαγκαούζων της Μολδαβίας να περιγράψουμε τα γεγονότα που προηγήθηκαν.

Την περίοδο της περεστρόικα (1987-1988) οι Γκαγκαούζοι παρακολουθώντας, τα γεγονότα της εποχής, διαπίστωναν όλο και περισσότερο την ανάγκη διασφάλισης της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας τους. Θεωρώντας βέβαιο το ενδεχόμενο αφομοίωσής τους από την ρουμανόφωνη πλειοψηφία της Μολδαβίας προχώρησαν στην ίδρυση του πατριωτικού κινήματος « Γκαγκαούζ Χαλκί» που σε ελεύθερη μετάφραση σημαίνει «ο γκαγκαουζικός λαός».

Η Γκαγκαουζία χαίρει σήμερα σχετικής αυτονομίας.

Τον Αύγουστο του 1989 με απόφαση του Ανωτάτου Σοβιέτ της Μολδαβίας καθιερώνεται η μολδαβική (δηλαδή τα ρουμανικά) ως η μόνη επίσημη γλώσσα της Μολδαβίας. Τρεις μήνες αργότερα οι Γκαγκαούζοι ζητούν (ανεπιτυχώς) την δημιουργία αυτόνομης Σ.Σ.Δ. στα πλαίσια της Μολδαβίας. Το χρονικό διάστημα που ακολουθεί χαρακτηρίζεται από μία έντονη έρπουσα φημολογία για την

επερχόμενη γλωσσική, πολιτιστική και κατ' επέκταση εθνική αφομοίωσή τους από τους молδαβούς.

Η ανακήρυξη της молδαβικής ανεξαρτησίας τον Ιούνιο του 1990 και οι παράλληλες κινήσεις молδαβικών και ρουμανικών κομμάτων με στόχο την ένωση των δυό ομογενών κρατών δημιούργησε κλίμα ψυχολογικής φόρτισης και αβεβαιότητας στους Γκαγκαούζους. Δυό μήνες αργότερα με την υποστήριξη της Ρωσίας οι Γκαγκαούζοι ανακηρύσσουν την αυτονόμηση της περιοχής τους υπό τον τίτλο «Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γκαγκαουζίας» σχηματίζεται ιδρυτικό κοινοβούλιο με 76 βουλευτές, υιοθετείται εθνική σημαία και ορίζεται ως πρωτεύουσα η πόλη Κόμρατ. Η αντίδραση του Κισίνιεφ (πρωτεύουσα της Μολδαβίας) ήταν άμεση. Κινητοποιήθηκαν εναντίον των αυτονομιστών ένοπλα τμήματα του Μολδαβικού υπουργείου Εσωτερικών και μερικές χιλιάδες εθελοντών. Στο πλευρό των αυτονομιστών έσπευσαν σοβιετικές (κατ' ουσίαν ρωσικές) στρατιωτικές δυνάμεις. Η ένταση η οποία έφθασε στο χείλος μιας ανοικτής σύγκρουσης, είχε τελικά μικρή σχετικά διάρκεια.

Τον επόμενο χρόνο (αρχές 1991) ξεκίνησαν συνομιλίες με τη βουλγαρική μειονότητα έχοντας ως στόχο την δημιουργία μιας «Βουλγαρογκαγκαουζικής Δημοκρατίας». Οι συνομιλίες δεν καρποφόρησαν και έτσι έληξε άδοξα η προσέγγιση αυτή. Τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου ο «πρόεδρος» της Γκαγκαουζίας γνωστοποιεί της ένταξή της στην Ρωσική Ομοσπονδία, γεγονός βέβαια που δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ.

Το 1992 κύλησε χωρίς ιδιαίτερες εξελίξεις, με δεδομένη όμως την ψυχρότητα ανάμεσα στα δυό μέρη (Μολδαβία - Γκαγκαούζοι). Το καλοκαίρι του 1993 με πρωτοβουλία της молδαβικής κυβερνήσεως, ξεκινούν συνομιλίες για το μέλλον του γκαγκαουζικού προβλήματος. Απώτερος σκοπός της κινήσεως αυτής ήταν ο προσεταιρισμός των Γκαγκαούζων ψηφοφόρων για τις εθνικές εκλογές της 27-02-1994. Οι συνομιλίες ανάμεσα στο Κισίνιεφ και το Κόμρατ διήρκεσαν περίπου 1,5 χρόνο.

Στις 23-12-1994 το молδαβικό κοινοβούλιο ψήφισε νομοσχέδιο που θεσμοθετούσε ειδικό καθεστώς αυτονομίας στις περιοχές των Γκαγκαούζων με την επίσημη ονομασία "Αυτόνομη Περιοχή της Γκαγκαουζίας". Αξίζει να σημειωθεί ότι το νομοσχέδιο αυτό απείχε κατά πολύ από τις αρχικές θέσεις της ηγεσίας των Γκαγκαούζων. Η δημιουργία της Αυτόνομης Περιοχής της Γκαγκαουζίας προκάλεσε αρχικά τα αρνητικά σχόλια των Διεθνών Οργανισμών (Δ.Α.Σ.Ε. Συμβούλιο της Ευρώπης κ.λ.π.). Σήμερα φαίνεται οι απόψεις αυτές να έχουν αμβλυθθεί σε σημαντικό βαθμό.

Το καθεστώς της αυτονομίας

Με το νομοσχέδιο αυτό θεσμοθετείται η τοπική αυτονομία σε μία περιοχή 1.800 Km² υπό τον τίτλο «Αυτόνομη Περιοχή της Γκαγκαουζίας». Χωρίζεται σε τρεις διοικητικές περιφέρειες, πρωτεύουσα είναι η πόλη Κόμρατ (πληθυσμός περίπου 35.000) και υπάρχουν εντός των ορίων της 3 πόλεις και 27 χωριά. Έχει πρόεδρο και κοινοβούλιο με 35 βουλευτές, οι οποίοι εκλέγονται κάθε τέσσερα χρόνια. Η Γκαγκαουζία έχει δικό της (θεωρητικά) οικονομικό προϋπολογισμό και δικαίωμα να καθορίζει σχεδόν από μόνη της θέματα που αφορούν τους εξής τομείς: παιδεία, επιστήμες, πολιτισμός, αθλητισμός, κοινωνική πρόνοια και ασφάλιση, εργασιακές σχέσεις και οικολογία. Τέλος έχει δική της σημαία, η οποία όμως θα πρέπει να αναρτάται δίπλα στην молδαβική. Ζητήματα που αφορούν εξωτερική πολιτική, άμυνα, εθνική ασφάλεια, νομισματική πολιτική, δικαιοσύνη και ιθαγένεια είναι αποκλειστική αρμοδιότητα της молδαβικής κυβέρνησης. Σε περίπτωση που ένας γκαγκαουζικός νόμος έρχεται σε αντίθεση με ένα молδαβικό ισχύει ο δεύτερος. Επίσημες γλώσσες είναι η γκαγκαουζική, η ρουμανική και η ρωσική.

Από το νομοσχέδιο προβλέπονται δυό ακόμη σημαντικές λεπτομέρειες.

A) παρέχεται η δυνατότητα σε πόλεις ή χωριά μετά από τοπικό δημοψήφισμα να αποφασίσουν την διοικητική τους ένταξη ή αποχώρηση από την Γκαγκαουζία.

B) εάν η Μολδαβία αλλάξει το σημερινό status (υπονοείται η πιθανή ένωση με τη Ρουμανία) τότε οι Γκαγκαούζοι έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης.

Ο τουρκικός παράγοντας

Ο τουρκικός παράγοντας εμφανίζεται να δραστηριοποιείται σε δυό χρονικές περιόδους: α) την δεκαετία του 1930 και β) από το 1990 μέχρι και σήμερα.

α) Από τις αρχές της δεκαετίας του 1930 με πρωτοβουλία του πρέσβη της Τουρκίας στο Βουκουρέστι Hamdullah Suphi Tanrıöver και σε συνεργασία με την Ρουμανική κυβέρνηση άρχισε να διδάσκεται η τουρκική σε ορισμένα σχολεία γκαγκαουζικών χωριών της νότιας Βεσσαραβίας και της κεντρικής Δοβρουτσάς, οι οποίες την εποχή εκείνη ανήκαν στην Ρουμανία. Επίσης 50 και πλέον νέοι Γκαγκαούζοι στάλθηκαν στην Τουρκία για σπουδές και εξ' αυτών περίπου 12 (ηλικιωμένοι σήμερα) είναι ακόμη εκεί. Για τους νέους αυτούς η Τουρκία κατέβαλε συστηματικές προσπάθειες ώστε να τους εντάξει στο «Τουρκοορθόδοξο Πατριαρχείο» του παπά-Εφτίμ Καραχισαρίδη. Τέλος πάντα την ίδια περίοδο σχεδιάσθηκε η μεταφορά και εγκατάσταση μερικών χιλιάδων Γκαγκαούζων στο λεκανοπέδιο του Μαρμαρά. Η προσπάθεια ανεβλήθη λόγω της έναρξης του Β'

Παγκοσμίου Πολέμου.

Εκδήλωση στο πανεπιστήμιο του Κόμρατ, στο τμήμα ελληνικής γλώσσας.

β) Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης ο τουρκικός παράγοντας έκανε αισθητή την παρουσία του και στην Μολδαβία και ειδικά στην περιοχή της Γκαγκαουζίας, όπου ομολογουμένως, λειτούργησε έγκαιρα και πολύπλευρα. Η πρώτη μετά την Ρουμανία χώρα που αναγνώρισε τη Μολδαβία και έστειλε διπλωματική αντιπροσωπεία ήταν η Τουρκία. Οι Γκαγκαούζοι με δεδομένη την κατάσταση στην οποία είχαν περιέλθει δεν θα μπορούσαν να αρνηθούν οποιαδήποτε οικονομική, ηθική η πολιτιστική βοήθεια προκειμένου να επιβιώσουν και να θεμελιώσουν τις παραμέτρους του έθνους τους. Η Τουρκία όχι μόνον προσέφερε αυτή την βοήθεια, αλλά μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα αναγορεύθηκε σε γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ Μολδαβίας και Γκαγκαούζων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εικόνα την οποία είχαν οι Γκαγκαούζοι για την Τουρκία μέχρι το 1990 ήταν σε γενικές γραμμές αρνητική, λόγω της ιστορίας, των παραδόσεων, της θρησκευτικής διαφοράς, αλλά και της σοβιετικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι, την περίοδο εκείνη κανένας εξωτερικός παράγοντας δεν προσφέρει την παραμικρή βοήθεια στους Γκαγκαούζους. Οι γύρω λαοί συνεχίζουν να τους θεωρούν κάτι σαν άξεστους χωριάτες και την ιδέα για ύπαρξη γκαγκαουζικού έθνους η κράτους “ αστεία“. Από την εποχή εκείνη η Τουρκία

νομιμοποιεί την παρουσία της στην περιοχή, στηριγμένη στην ομογλωσσία αλλά και στις θεωρίες που θέλουν τους Γκαγκαούζους απόγονους «αρχαίων καθαρών τουρκικών φυλών» που όπως προαναφέρθηκε, προωθήθηκαν συστηματικά και στην σοβιετική περίοδο.

Η πρώτη επαφή ανάμεσα στις δύο πλευρές πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 1991 όταν αντιπροσωπεία Γκαγκαούζων επισκέφθηκε επισήμως την Τουρκία προσκεκλημένη από την τουρκική κυβέρνηση. Από τότε μέχρι και σήμερα συνεχίζονται αδιαλείπτως οι επαφές ανάμεσα στην πολιτική ηγεσία των Γκαγκαούζων και την Τουρκία στο ανώτατο επίπεδο με εκατέρωθεν επισκέψεις.

Η Τουρκία προσφέρει σημαντικότερη οικονομική και αναπτυξιακή βοήθεια η οποία είναι ζωτικής σημασίας για την Αυτόνομη Περιοχή της Γκαγκαουζίας. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι όποιες συναλλαγές που αφορούν εμπόριο, εισαγωγές, εξαγωγές και βιομηχανία έχουν ως κοινό παρανομαστή την Τουρκία. Παράλληλα μερικές χιλιάδες Γκαγκαούζοι οικονομικοί λαθρομετανάστες (κυρίως γυναίκες) στην Τουρκία εξασφαλίζουν την συντήρηση των οικογενειών τους πίσω στην Γκαγκαουζία. Ταυτόχρονα επιχορηγεί, αλλά και ελέγχει όλες σχεδόν τις πολιτιστικές και πολιτισμικές εκφράσεις των Γκαγκαούζων. Το σύνολο των Μ.Μ.Ε. δηλαδή ο ραδιοφωνικός και τηλεοπτικός σταθμός, οι εφημερίδες, τα περιοδικά και το διαδίκτυο (internet) χρηματοδοτούνται και ελέγχονται από την Τουρκία. Το θέατρο, η συντριπτική πλειοψηφία των συνεδρίων και εκδηλώσεων, τα δύο πανεπιστήμια (εθνικό και ιδιωτικό), η λειτουργία βιβλιοθηκών και μουσείων, εκδόσεις βιβλίων και σχολικών εγχειριδίων, υποτροφίες για φοιτητές και μεταπτυχιακούς υποτρόφους, συναντήσεις, συνέδρια κ.λπ. επιχορηγούνται από επίσημους συνήθως φορείς της Τουρκίας. Σε διάφορα συνέδρια, forum κ.λπ. που γίνονται εντός η εκτός τουρκικού εδάφους οι τουρκικές αντιπροσωπείες, πολύ συχνά «συνοδεύονται» και από έναν «χριστιανό Τούρκο» (Γκαγκαούζο) διανοούμενο, επιστήμονα η φοιτητή. Επίσης φροντίζουν να τους φέρνουν σε επαφή με Τούρκους η τουρκογενείς διανοούμενους, δημοσιογράφους και πολιτικούς των βαλκανικών και των κεντροασιατικών χωρών καθώς και της κατεχόμενης Κύπρου.

Η Τουρκία τα πρώτα χρόνια των σχέσεων (1991-1994) προσπάθησε ανεπιτυχώς να φέρει τους Γκαγκαούζους σε επαφή με το «Τουρκοορθόδοξο Πατριαρχείο» και τον τότε «πατριάρχη» Σελτζούκ Ερενερόλ γιο του παπά Εφτίμ Καραχισαρίδη. Η προσπάθεια αυτή συνεχίζεται και σήμερα με μικρότερη ένταση και μάλλον χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα.

Έχει σημασία να σημειώσουμε ότι η Τουρκία δραστηριοποιείται με αυτή την άνεση στην Γκαγκαουζία έχοντας δεδομένη την ανοχή της молδαβικής κυβέρνησης. Η молδαβική πλευρά προκειμένου να αποδυναμώσει την όντως ισχυρή και

μακροχρόνια σχέση των Γκαγκαούζων με τους Ρώσους, ευνοεί την προσέγγισή τους με την Τουρκία, ελπίζοντας παράλληλα και στην ανάπτυξη των молδαβο-τουρκικών οικονομικών σχέσεων.

Τα κέρδη που η Τουρκία αποκόμισε και αποκομίζει από την από εμπλοκή της στο γκαγκαουζικό ζήτημα είναι σημαντικά:

1) Άναγορεύθηκε σε σοβαρό μεσολαβητή ανάμεσα στην κεντρική κυβέρνηση της Μολδαβίας και τους Γκαγκαούζους την στιγμή της κρίσης. Αποτέλεσμα αυτού είναι το να θεωρείται υπολογίσιμος παράγοντας, αφού παρενέβη καταλυτικά σε μια σύγκρουση μεταξύ Χριστιανών.

2) Ή ιδέα της δημιουργίας των «Χριστιανών - Τούρκων» μέσα σε ορθόδοξο περιβάλλον και μάλιστα σε ευρωπαϊκό έδαφος με «κρατική» υπόσταση (Αυτόνομη Περιοχή της Γκαγκαουζίας) ανοίγει για την Τουρκία μεγάλες προοπτικές και αναβαθμίζει σημαντικά την εικόνα της τόσο στην Ευρώπη και στην δύση γενικότερα όσο και στον τούρκικο "κόσμο".

3) «Αποδεικνύει» τον κοσμικό χαρακτήρα του κεμαλικού κράτους «τηρώντας» ίσες αποστάσεις ανάμεσα στο Χριστιανισμό και το Ισλάμ.

Πρωθεί στο εσωτερικό της Μολδαβίας και όχι μόνον στην Αυτόνομη Περιοχή της Γκαγκαουζίας το δικό της πολιτισμικό και πολιτιστικό μοντέλο ιδρύονται, με άνεση πλέον, βιβλιοθήκες, ινστιτούτα, σχολές, εκπαιδευτικά ιδρύματα κ.λ.π.

5) Έχει εξελιχθεί σε έναν από τους μεγαλύτερους επενδυτές στο εσωτερικό της Μολδαβίας σε ότι αφορά το εμπόριο, τα τεχνικά έργα, την βιομηχανία, τις μεταφορές κ.λ.π.

Στοιχεία για την Αυτόνομη Περιοχή της Γκαγκαουζίας

Ο πληθυσμός της Γκαγκαουζίας ανέρχεται στις 180.000 από τους οποίους το 80% είναι Γκαγκαούζοι ενώ οι υπόλοιποι είναι Βούλγαροι, Μολδαβοί, Ουκρανοί και Ρώσοι. Στην περιοχή αυτή ζουν και μερικές δεκάδες οικογένειες ελληνικής καταγωγής. Σε όλες τις βαθμίδες της δημόσιας εκπαίδευσης τα μαθήματα γίνονται στα ρωσικά. Η μητρική γλώσσα (γκαγκαουζικά) διδάσκεται στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χρησιμοποιώντας το λατινικό αλφάβητο (από το 1994) μόνον τρεις ώρες την εβδομάδα.

Η περιοχή αυτή είναι η πιο υπανάπτυκτη της Μολδαβίας και η Μολδαβία η πιο φτωχή χώρα της Ευρώπης. Οι υποδομές έχουν υποστεί σοβαρότατο πλήγμα μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Οι μισθοί είναι πενιχροί και πολλές φορές δεν καταβάλλονται το ίδιο και οι συντάξεις. Το νερό είναι πολύ κακής ποιότητας, πόσιμο τρεχούμενο νερό υπάρχει μόνον στο Κόμρατ και αυτό μεταφέρεται από μακριά με αγωγούς. Το οδικό δίκτυο είναι κακής ποιότητας και ορισμένες φορές ανύπαρκτο.

Παρ' όλα αυτά οι Γκαγκαούζοι επιβιώνουν για δυό κυρίως λόγους : 1) εξαιτίας της εργατικότητας και της εξαιρετικής ικανότητας που έχουν στην γεωργία και την κτηνοτροφία και 2) εξαιτίας του συναλλάγματος που εισρέει κυρίως από την Τουρκία και τη Ρωσία, αφού κάθε σχεδόν οικογένεια έχει ένα ή περισσότερα μέλη, οικονομικούς μετανάστες σε αυτές τις χώρες.

Οι οικονομικές δραστηριότητες είναι σχεδόν αποκλειστικά γεωργικές, κτηνοτροφικές και πτηνοτροφικές. Η καλλιεργήσιμη γη ανέρχεται στα 1.750.000 στρέμματα. Τα κυριότερα προϊόντα είναι τα καπνά, τα δημητριακά, το κρασί, τα καρύδια, τα φρούτα, το γάλα και το μαλλί από τα πρόβατα. Βιοτεχνική και βιομηχανική υποδομή άρχισε να αναπτύσσεται με αργούς ρυθμούς τα τελευταία χρόνια.

Η διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας ανάμεσα σε νέους Γκαγκαούζους στη Δημοκρατία της Μολδαβίας κατά το ακαδημαϊκό έτος 2005-2006.

Για τον σκοπό της σύσφιξης των σχέσεων των Γκαγκαούζων της Δημοκρατίας της Μολδαβίας με τον Ελληνισμό διδάσκεται στην χώρα η Ελληνική Γλώσσα, στα πλαίσια 5 προγραμμάτων. Τα προγράμματα αυτά λαμβάνουν χώρα σε 4 εκπαιδευτικά ιδρύματα που βρίσκονται τόσο στην πρωτεύουσα της Αυτόνομης Περιοχής της Γκαγκαουζίας, πόλη του Κομράτ, όσο και στην πρωτεύουσα της χώρας, πόλη του Κισσινάου, ως εξής:

1. Στο Κρατικό Πανεπιστήμιο του Κομράτ, όπου από το ακαδημαϊκό έτος 2004 - 2005 λειτουργεί «Τμήμα Μολδαβικής (Ρουμανικής) και Ελληνικής Φιλολογίας». Τη στιγμή αυτή στο τμήμα φοιτούν 7 πρωτοετής ,10 δευτεροετής φοιτητές και 11τριτοετής σπουδαστές.

2. Στο Κρατικό Πανεπιστήμιο του Κομράτ, όπου διδάσκονται από το ακαδημαϊκό έτος 2001 - 2002 και προαιρετικά μαθήματα «Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού» για όλους τους ενδιαφερομένους. Τη στιγμή αυτή τα μαθήματα παρακολουθούν γύρω στα 90 άτομα, κυρίως φοιτητές του πανεπιστημίου και μαθητές σχολείων, για 2 - 4 ώρες την εβδομάδα σε 2 επίπεδα.

3. Στο Κρατικό Παιδαγωγικό Κολέγιο «Μιχαήλ Τσακίρ» του Κομράτ, όπου διδάσκεται από το ακαδημαϊκό έτος 2004 - 2005 το κανονικό μάθημα της «Εισαγωγής στην Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμό» για όλους τους σπουδαστές. Τη στιγμή αυτή το μάθημα παρακολουθούν συνολικά γύρω στους 80 πρωτοετής και 80 δευτεροετής σπουδαστές για 1 ώρα την εβδομάδα σε 2 αντίστοιχα επίπεδα.

4. Στο Δημόσιο 12-τάξιο Λύκειο «Γκαβριήλ Γκαϊνταρτζή» του Κομράτ, όπου ξεκίνησε από τον Δεκέμβριο του 2005 η διδασκαλία του μαθήματος της «Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού».

Τη χρονιά του 2005 το μάθημα παρακολούθησαν συνολικά 25 μαθητές, ηλικιών από 8 - 12 ετών, για 4 ώρες τη εβδομάδα σε 1 επίπεδο.

5. Στο Κρατικό Παιδαγωγικό Πανεπιστήμιο «Ιόν Κρεάνγκα» του Κισσινάου όπου διδάσκεται από το ακαδημαϊκό έτος 2001 - 2002 το μάθημα της «Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού» ως επιλεγόμενο για τους φοιτητές της Φιλολογικής Σχολής και ως προαιρετικό για όλους τους άλλους ενδιαφερόμενους. Τη χρονιά του 2005-2006 το μάθημα παρακολούθησαν γύρω στους 30 φοιτητές της Φιλολογικής Σχολής καθώς και γύρω στα άλλα 100 άτομα, κυρίως φοιτητές και νέοι επιστήμονες, για 2 - 4 ώρες τη εβδομάδα σε 3 επίπεδα.

Δεκάδες φοιτητές και μαθητές, συμμετέχοντες στα προγράμματα αυτά, έχουν επανειλημμένα λάβει μέρος με επιτυχία σε θερινά σεμινάρια διδασκαλίας της Ελληνικής στα πανεπιστήμια: Αθηνών, Ιωαννίνων, Κρήτης, Κέρκυρας, Μακεδονίας και Αριστοτέλειο, σε εξαμηνιαία σεμινάρια που οργανώνει το Σ.Α.Ε. με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, στα Θερινά Σχολεία Ελληνικού Πολιτισμού του ταμείου Θράκης, καθώς και σε διάφορες εκπαιδευτικές κατασκηνώσεις στην Ελλάδα